

TERM – efektívny nástroj integračných stratégií v doprave a životnom prostredí EÚ

Doprava patrí medzi ekonomické sektory, ktorým je v EÚ venovaná značná pozornosť v oblasti implementácie environmentálnych aspektov. Prejavuje sa to prijímaním rôznych smerníc eliminujúcich negatívne dopady dopravy na životné prostredie (tab. 1 – pozri prílohu na s. 15). V roku 1998 bola prijatá rezolúcia (1998/66) o doprave a životnom prostredí. V tom istom roku Cardiffský summit položil základy koordinovanej činnosti medzinárodného spoločenstva zameranej na zásady ochrany životného prostredia. Európska komisia (EK) postupne zamerala svoju činnosť na rozvoj a integráciu environmentálnych aspektov do sektorových politík energetiky, dopravy, poľnohospodárstva, vnútorného trhu, priemyslu, rybárstva a hospodárskej politiky.

Európska environmentálna agentúra (EEA) iniciovala prácu na príprave indikátorov dopravy a životného prostredia. Následne Rada pre dopravu a životné prostredie vyzvala EK a EEA k vytvoreniu **TERM (Transport and Environment Reporting Mechanism)**, ktorý by umožňoval a napomáhal postupu a efektívnosti integračných stratégií v rámci dopravy a životného prostredia. Hlavným cieľom TERM (správa založená na indikátoroch, vypracovaná podľa mechanizmu správ o doprave a životnom prostredí) je monitorovať postup a efektívnosť integračných stratégií v rámci dopravy a životného prostredia na základe kľúčových indikátorov.

Tri hlavné strategické dokumenty Európskej komisie, ktoré sa vzťahujú k TERM a zdôrazňujú potrebu tvorby integrovaných stratégií a monitorovanie životného prostredia, ako aj jeho integrácie do sektorových politík sú Stratégia trvalo udržateľného rozvoja, Šiesty environmentálny akčný program a Biela kniha o spoločnej dopravnej politike.

TERM ako oficiálny systém mechanizmu podávania správ je jedným z environmentálnych hodnotiacich nástrojov Dopravnej politiky EÚ a snaží sa rozvíjať a ovplyvňovať

jednotlivé dopravné politiky v krajinách EÚ. Je založený na monitoringu vybraných kľúčových indikátorov dopravy a životného prostredia, ktoré boli vybrané a zoskupené tak, aby položili sedem kľúčových otázok:

1. Zlepšuje sa environmentálne správanie dopravného sektora?
2. Zlepšujeme sa v oblasti riadenia požiadaviek dopravy a modálneho rozdelenia?
3. Existuje lepšia koordinácia priestorového a dopravného plánovania?

a smerujeme k lepšie vyváženému intermodálnemu dopravnému systému?

5. Smerujeme k spravodlivejšiemu a efektívnejšiemu cenovému systému, ktorý by zabezpečil internalizáciu externých nákladov?

6. Ako rýchlo sa čistejšie technológie zavádzajú a na-

koľko efektívne sa vozidlá využívajú?

7. Nakoľko efektívne sa využívajú nástroje environmentálneho manažmentu a monitoringu s cieľom podporiť politiku a proces rozhodovania?

TERM indikátory (tab. 2 – pozri prílohu na s. 15. - 17.) boli vyselektované tak, aby čo najlepšie charakterizovali najdôležitejšie aspekty a vzťahy dopravy a životného prostredia a zároveň sa opierajú o príčinnonásledné vzťahy medzi činnosťou človeka a stavom životného prostredia pomocou D-P-S-I-R reťazca. Výberom vhodných indikátorov (resp. ukazovateľov), ktoré sa umiestnia do jednotlivých častí kauzálneho reťazca, môžeme zároveň spoznávať a identifikovať stav životného prostredia a na základe pozorovaných trendov vývoja (predovšetkým u ukazovateľov tlaku) môžeme aj predpokladať perspektívy ďalšieho vývoja životného prostredia. Aj z tohto dôvodu je TERM dôležitý monitorovací systém pre EÚ.

TERM je určený pre rôzne cieľové skupiny - od zákonodarcov na najvyššej úrovni až po technických a odborných pracovníkov. Z tohto dôvodu bol postavený ako dvojúrovňový informačný systém s rôznym stupňom analytického detailu. Do mechanizmu podávania správ je zapojených všetkých 31 členských krajín EEA (25 členských krajín EÚ, 3 kandidátske krajiny - Rumunsko, Bulharsko a Turecko, ďalej Nórsko, Island a Lichtenštajnsko).

V súčasnosti má TERM za sebou šiesty rok svojej existencie, počas ktorej EEA vydala 5 súhrnných správ týkajúcich sa problematiky dopravy a životného prostredia.

Vývoj TERM-u ako oficiálneho systému mechanizmu podávania správ v rokoch 2000 - 2005

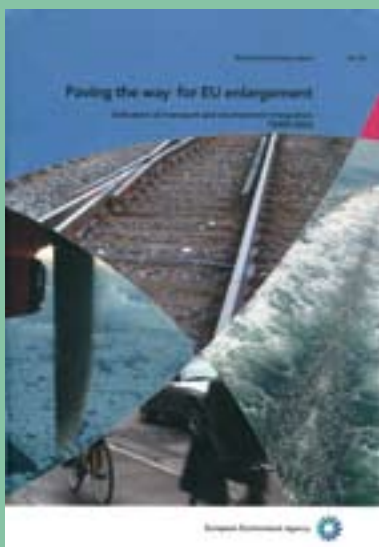
TERM 2000

Are we moving in the right direction? Indicators on transport and environment integration in the EU

Prvý systém mechanizmu podávania správ. TERM bol zostavený tak, aby umožnil zákonodarcovi zhodnotiť integračné snahy v rámci dopravy a životného prostredia. Jadro TERM správy tvorilo 31 indikátorov, ktoré boli kritériom hodnotenia vzhľadom na politické ciele. Kľúčové indikátory boli vybrané a zoskupené tak, aby položili sedem kľúčových otázok, ktoré sa stali základom štruktúrneho rámca prezentácie kľúčových trendov a odkazov celej správy.

TERM 2001

Indicators tracking transport and environment integration in the European Union

Správa sumarizuje hlavné výsledky systému podávania správ za sektor dopravy a životného prostredia v roku 2001. Kľúčové odkazy správy hodnotia trendy, problémy a zdôrazňujú hlavné problémy a strety záujmov dopravy a životného prostredia.

TERM 2002

Paving the way for EU enlargement - Indicators of transport and environment integration

Správa po prvýkrát zahŕňa krajiny, ktoré požiadali o členstvo v EÚ, tzv. prístupové krajiny (Slovensko, Česko, Maďarsko, Poľsko, Slovinsko, Litva, Lotyšsko, Estónsko, Cyprus a Malta). Táto správa porovnáva trendy v oblasti dopravy a životného prostredia v bývalých prístupových kra-

jinách s najnovšími trendmi v krajinách EÚ. Celkový počet indikátorov sa upravuje na 39.

Pozn.: TERM 2003 nevyšiel

TERM 2004

Ten key transport and environment issues for policy-makers - Indicators tracking transport and environment integration in the European Union

Správa hodnotí trendy indikátorov vzhľadom na vývoj k existujúcim cieľom politických dokumentov EÚ a rôznych smerníc upravujúcich legislatívu v oblasti dopravy a životného prostredia. Cieľom tejto správy je poukázať na hlavné dôvody k redukcii dopadov dopravy na životné prostredie a tiež podať určité usmernenia, ktoré by viedli k zmenšeniu dopadov dopravy na životné prostredie. Bolo vyselektovaných 10 najdôležitejších tém týkajúcich sa vzťahov dopravy a životného prostredia, ktoré tvorcovia správy v danom momente považovali za kľúčové: (1.) narastajúce objemy dopravy, (2.) napriek rastu intenzity dopravy dochádza k zníženiu emisií znečisťujúcich látok, (3.) emisie skleníkových plynov z dopravy narastajú napriek významným

zlepšením v efektívnosti osobných automobilov, (4.) politika alternatívnych palív sa uplatňuje prostredníctvom biopalív, (5.) cestná a letecká doprava neustále narastajú, (6.) prístupnosť k trhu podporuje závislosť na automobile, (7.) súčasná štruktúra cien v doprave podporuje individuálnu dopravu, (8.) priaznivý vývoj pre cenotvorbu v doprave), (9.) investície do infraštruktúry – snaha o rovnováhu medzi hospodárstvom a životným prostredím, (10.) dopravná infraštruktúra fragmentuje prírodné prostredie.

TERM 2005

Transport and environment: facing a dilemma

Cieľom správy je poukázať na potrebu redukcie dopadov dopravy na životné prostredie a navrhnúť opatrenia, ktoré by viedli k zlepšeniu životného prostredia. Podobne ako v TERM 2004 správa hodnotí 10 tém, ktoré budú zohrávať kľúčovú úlohu vo vzťahoch dopravy a životného prostredia v nasledujúcich rokoch. Témy boli odvodené zo siedmich kľúčových otázok, ktoré tvoria kostru TERM správ už od roku 2000. Rovnako ako správa z roku 2004 aj táto sa snaží hodnotiť trendy indikátorov vzhľadom na vývoj k existujúcim

cieľom politických dokumentov EÚ a rôznych smerníc upravujúcich legislatívu v oblasti dopravy a životného prostredia.

10 tém TERM správy v roku 2005: (1.) narastajúce objemy

nákladnej dopravy s nejasným odčleňovaním od HDP, (2.) objemy osobnej dopravy v paralele s ekonomickým rastom, (3.)

väčšie úsilie je potrebné na dosiahnutie cieľov zníženia CO₂, (10.) štruktúry cien sa stále viac vyrovnávajú a smerujú k lepšej internalizácii externých nákladov.

Ing. Adrián Fabricius

Slovenská agentúra životného prostredia
Banská Bystrica

Deň Zeme v Považskej Bystrici

Už 36 rokov si ľudia na celom svete každoročne 22. apríla pripomínajú Deň Zeme. Tento deň nezostal nepovšimnutý ani školákmi v Považskej Bystrici. Tunajší obvodný úrad životného prostredia pri príležitosti Dňa Zeme už tradične so školskými zariadeniami organizuje podujatia zamerané na zvýšenie ekologického povedomia.

Piatok 28. apríla pre 650 žiakov Základnej školy Stred v Považskej Bystrici nebol bežným vyučovacím dňom, ale dňom otvorených dverí a dňom oslavy Zeme. Prvé zvonenie nahradila rozcvička v triedach, do ktorej sa aktívne zapojili aj pracovníci obvodného úradu životného prostredia. Relácia v školskom rozhlasu poučila školákov o význame a poslaní Dňa Zeme. Prednosta úradu Ing. Pavel Petrik zdôraznil potrebu chrániť životné prostredie a zachovať ho pre ďalšie generácie. Deň otvorených dverí v škole sa začal...

Výzdoba tried a školských chodieb jednoznačne avizuje, že sa celá škola zapojila do projektu Zelená škola. Vyhlásiť najúspešnejšiu ekotriedu nebolo jednoduché. Ľahkú úlohu nemala ani odborná porota, ktorá posudzovala výtvarné

schopnosti žiakov pri maľovaní kameňov, tričiek a ekoplagátov, kde deti vyjadrili ako ony vnímajú životné prostredie, jeho znečistenie, ale aj spôsoby jeho tvorby a ochrany. Vedomosti o ekológii využili pri riešení osemsmierovky, pri poznávaní drevín, v ekokvízoch o základných zložkách životného prostredia a prírodných danostiach regiónu, čo pre mnohých bolo len príjemnou, vedo-

mostnou zábavou.

Súťaž Pevnosť Boyard mala tiež ekologický podtext. Heslo znelo „ekológia“ a súťažiaci, starší žiaci, sa k nemu museli dopracovať pomocou indícií počas jednotlivých disciplín.

V Deň Zeme bolo v škole rušno aj v tvorivých dielnach, kde sa z odpadu vyrábali ekokoše, krmidlá pre vtákov. Školáci sa zamysleli aj nad

listom pre rodičov s obsahom zameraným na ochranu ovzdušia – Deň bez auta.

Deti sršali v tento deň nápadmi. Všetko prebiehalo podľa scenára a regionálne médiá hodnotili akciu ako vydarenú. Nesporne k tomu prispeli aj hostia zaujímavými besedami o poľovníctve, úžitkových a jedovatých hubách, o jaskyniach a prírodných krásach Strážovských vrchov.

A čo zaujalo nás, „životniarov“? Výsledky tvorivých prác v jednotlivých súťažiach odmenené cenami pre jednotlivcov a kolektívy tried, vedomostná úroveň mladších aj starších žiakov, bezprostrednosť, zanietenosť a radosť z krásne prežitého dňa. Napokon aj sniečko sa celý deň na nás usmievalo, akoby svojimi hrejivými lúčmi chcelo ešte viac rozjasniť našu krásnu planétu Zem, ktorej bol tento deň venovaný. Výtvarné práce žiakov ZŠ Stred v Považskej Bystrici budú skrášľovať priestory obvodného úradu životného prostredia.

Ing. Mária Potočková
OÚ ŽP Považská Bystrica